

СУД ПРИСЯЖНИХ: УКРАЇНСЬКА ПЕРСПЕКТИВА

Іванців Михайло

кандидат юридичних наук, доцент,

Приватний вищий навчальний заклад

«Міжнародний економіко-гуманітарний університет

імені академіка Степана Дем'янчука, адвокат

м. Рівне, Україна

Комітет Верховної Ради з питань правової політики після чотирирічної паузи літом 2024 року повернувся до розгляду законопроекту про суд присяжних № 3843 і 30 вересня 2024 року рекомендував прийняти його за основу [1]. Зокрема, законопроектом запропоновано окремим законом – «Про суд присяжних» встановити, що такий суд – це форма безпосередньої реалізації закріпленого у Конституції України права народу на здійснення правосуддя. Він буде здійснювати судочинство в суді першої інстанції у кримінальних справах.

Як відзначають автори законопроекту, «з участю присяжних у судочинстві й досягненням у такий спосіб правосуддя – тобто кінцевого законного й одночасно справедливого результату в судовому розгляді справи, значна частина громадян України пов'язує свої сподівання на правдиве вирішення своєї долі народними представниками (тобто на судовий захист у такий спосіб), а не суддями як носіями державної влади» [2]. Тому автори згаданого законопроекту пропонують окремий закон, що регламентуватиме такий специфічний інститут, як-от суд присяжних.

Показово, що у відповідному проєкті мають місце три різних за правовою природою групи норм: 1) інституційно-матеріальна (унормовує статус інституту присяжних, а також статусний стан кандидатів у присяжні і вже відібраних присяжних); 2) процедурна (урегульовує процедурні питання функціонування вказаного інституту); 3) процесуальна (безпосередньо пов'язана з участю присяжних у судовому провадженні). Реалізація усіх трьох груп норм, як і Закону України «Про суд присяжних» спрямована на практичне забезпечення реалізації статті 124 Конституції України щодо безпосередньої участі народу у здійсненні правосуддя через присяжних.

Прикметно, що у середовищі фахівців схвально ставляться до ідеї в провадження у систему національного правосуддя такого специфічного державно-правового інституту, як-от суд присяжних. Зокрема, ректор Національної школи суддів України Микола Онішук у червні 2024 року під час засідання круглого столу на тему «Обговорення законопроектів на впровадження суду присяжних в Україні» зазначив, що розвиток інституту присяжних належить до ключових моментів подальшого вдосконалення

українського правосуддя. Втім, законопроект винесений на обговорення містить безпрецедентну спробу поєднати дві моделі – континентальну та загального права, коли передбачається наділення суду присяжних як процесуальними повноваженнями, так і правом винесення вердикту. Отже, це питання потребує додаткової фахової суддівської дискусії щодо меж цих процесуальних повноважень та їх доцільності [3].

Між тим Вища рада правосуддя наголошує, що забезпечення безпосередньої участі народу у здійсненні правосуддя шляхом посилення інституту суду присяжних як і загалом система правосуддя України потребує належного фінансування [3]. Наразі, в умовах війни з цим є значні проблеми, що спонукало Вищу раду правосуддя 29 серпня 2024 року ухвалити публічне звернення до Кабінету Міністрів України та Міністерства фінансів України. Відзначимо, що тема фінансування на запровадження повноцінного суду присяжних, а також питання чи планують такі зміни запроваджувати саме під час воєнного стану також порушувалося на засіданні круглого столу на тему «Обговорення законопроектів на впровадження суду присяжних в Україні» за участі представники Вищої ради правосуддя, Ради суддів України, Державної судової адміністрації, Національної школи суддів, громадських організацій, проектів міжнародної донорської допомоги

Напевно перспектива появи повноцінного суду присяжних напряму пов'язана зі спільними зусиллями влади і громадськості (науковців і правозахисників) у відповідному напрямі.

ЛІТЕРАТУРА

1. В Україні з'явиться повноцінний суд присяжних – Верховній Раді рекомендують схвалити законопроект. Судово-юридична газета. 3.10.2024. URL: <https://sud.ua/uk/news/publication/312096-v-ukraine-poyavitsya-polnotsennyu-sud-prisyazhnykh-verkhovnoy-rade-rekomenduyut-odobrit-zakonoproekt> (дата звернення: 29.09.2024).
2. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про суд присяжних». Верховна Рада України. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69465 (дата звернення: 3.10.2024).
3. Впровадження суду присяжних в Україні: обговорення законопроектів. Національна школа суддів. 7.06.2024. URL: <https://nsj.gov.ua/ua/news/vprovadjennya-sudu-prisyajnih-v-ukraini-obgovorennya-zakonoproektiv/> (дата звернення: 3.10.2024).
4. ВРП звернулася до КМУ та Мінфіну щодо належного фінансування судової влади. Вища Рада правосуддя. 29.08.2024. URL: <https://nsj.gov.ua/ua/news/vprovadjennya-sudu-prisyajnih-v-ukraini-obgovorennya-zakonoproektiv/> (дата звернення: 3.10.2024).